

Rebecca Hansen Strømmen

Formidling i Olavsgruva

En analyse av ulike omviseres bruk av det fysiske i omvisninger

Bacheloroppgave i Kulturminneforvaltning

Veileder: Insa Müller

Mai 2024

Rebecca Hansen Strømmen

Formidling i Olavsgruva

En analyse av ulike omviseres bruk av det fysiske i omvisninger

Bacheloroppgave i Kulturminneforvaltning
Veileder: Insa Müller
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

Kunnskap for en bedre verden

Innholdsfortegnelse

Forord	i
1 – Innledning	1
1.1 Hospiteringsperioden	1
1.2 Tema & Problemstilling	2
1.3 Begrepsavklaring.....	3
1.4 Metode.....	4
2 – Rørosmuseet	6
2.1 Om Røros og Verdensarven.....	6
2.2. Om Rørosmuseet	6
2.3 Olavsgruva	7
2.4 Verdensarven som veiviser	7
3 – Teori om formidling på museum	9
4 – Om undersøkelsen – Omvisninger for ulike besøkendegrupper i Olavsgruva.....	13
4.1 Besøksgrupper.....	13
4.2 Observasjon.....	13
4.2.1 Hvordan en standardomvisning kan gjennomføres	15
4.3 Intervju	18
5 – Drøfting & Analyse	19
6 – Konklusjon	23
Litteraturliste	24
Litteratur.....	24
Muntlige kilder.....	24
Nettsider	25
Figurer	25
Vedlegg A – Intervjuguide.....	26

Forord

Nå når jeg sitter og skriver forordet til bacheloroppgaven kvelden før innleveringen, etter måneder med både produktivitet og prokrastinering, hospiteringsopphold på Rørosmuseet, og tre år med studier på NTNU kan jeg se tilbake og spørre meg selv hvor all tiden gikk. Det føles ikke ut som om at det var så lenge siden jeg begynte på påbygg, eller flyttet tilbake til Trondheim og skulle bo noen måneder hjemme hos farmoren min i slutten av 2019. Når jeg ser tilbake til menneskene som har vært der for meg, i en periode som følte ut som at aldri ville gå over, sitter jeg her nå i 2024 med ett nytt kapittel i mitt liv.

Jeg ønsker å takke Rørosmuseet for deres varme mottakelse; selv i de kaldeste dagene, og ivaretagelsen under oppholdet. En spesielt stor takk vil jeg medgi til alle som sto seg villig til å stille opp for observasjonene og intervjuene, da denne oppgaven ikke hadde vært det samme uten deres innsyn.

Mange takk til min veileder Insa Müller, for din hjelp med problemstilling, litteraturtips, og progressen av å utforme oppgaven. Din hjelp under skriveprosessen har vært uerstattelig, og noe jeg har satt stor pris på fra start til slutt.

Jeg vil også takke min flotte familie for deres støtte. Spesielt vil jeg takke min farmor Anne-Lise for å ha åpnet opp hennes hjem mye lengre enn det som var planlagt. Nå når tiden nærmer slutten for studiet, kan du snart senke skuldrene; og uroen, for all tiden jeg bruker på lesing og skriving. Din støtte har gjort det mulig for meg å gi studiet det fokuset jeg trengte.

Videre vil jeg takke min venninne; Natalie, som har vært en stor støtte under hele studieperioden. Gjennom å møtes for å lese hver for oss, arbeide sammen i vårt ene fellesfag som følte ut som om aldri ville ha noe ende, og din hjelp med å lese utkastene av bacheloroppgaven under den siste uken har vært en stor hjelp. Det føles ut som nesten ingen tid har gått, og din støtte både for i studiet og utenfor studiet setter jeg stor pris på.

1 – Innledning

1.1 Hospiteringsperioden

Som en del av min studie i *Kulturminneforvaltning – Bachelorstudium*, var jeg på hospitering hos Rørosmuseet i perioden 15.01.24 – 09.02.24 på avdelingen *Formidling og verdensarv*. Under hospiteringen fikk jeg muligheten til å være med på flere ulike arbeidsoppgaver, og jeg fikk delta i arbeid og innsyn i arbeidsoppgaver også på andre avdelinger. Dette førte til en hospiteringsperiode med stor variasjon, som igjen var med på å gi meg et innblikk i de varierte arbeidsoppgavene til de ansatte på museet.

I samarbeid med ansatte fra avdelingen *Formidling og verdensarv*, var jeg blant annet med på klargjøring og gjennomføring til ett av deres skoleopplegg. Dette opplegget skjedde i sammenheng med Rørosmuseets eget formidlingstilbud; *Verdensarven som veiviser*, som tilbys til skolene i verdensarvkommunene. I forkant var jeg med på ulike praktiske forberedelser, også var jeg med på å gjøre klar til dette opplegget som skulle holdes ved museumstedet *Dokortjønna*. Denne gjennomføringen var den første som var planlagt for dette året.

Utenfor avdelingen *Formidling og verdensarv*, deltok jeg i noen arbeidsoppgaver sammen med *Kulturhistorisk avdeling* og *Bygningsvernsenteret*. Sammen med *Kulturhistorisk avdeling* fikk jeg være med å lete i arkivmateriale, i tillegg til å være med på å observere møter til to ulike skiltprosjekter. Under mitt opphold ved *Bygningsvernsenteret* fikk jeg muligheten til å være med på den første dagen av nettverkssamlingen *Bygningsvern og Tradisjonshåndverk*. Noe av fokuset der var hvordan man på enkle måter kunne nå ut til et bredere publikum via sosiale medier.

Olavsgruva var den delen av museet som fanget min interesse mest og påvirket mitt valg av tema og problemstilling. På min første hospiteringsdag var det organisert en tur til gruva for alle nyansatte på museet som ikke hadde vært med til gruva før. Denne turen ble jeg med på. Omvisningen gikk gjennom de elementene en ordinær omvisning ville gått gjennom, men det ble også brukt ekstra tid på å gi utdypende informasjon og bakgrunnskunnskap som besøksgruppene generelt ikke har tiden til, eller som befinner seg ‘bak kulissene’ og er kunnskap omvisere har nytte av, men besøkende ikke trenger å vite om. Noe av dette var å besøke heishuset og taubanesentralen som er ovenfor museumsinngangen, vi fikk forklart

noen av de ulike sikringsrutinene som er på plass, og vi fikk gjengitt fortellinger fra omvisninger som foregikk under Røros Kobberverk sin drift under omvisningen.

En omvisning på et spesielt sted som Olavsgruva er en unik formidlingssituasjon og jeg ble nysgjerrig på hvilken rolle omviseren har, og hvilke muligheter til å påvirke form og innhold i omvisninger generelt, men i Olavsgruva spesielt. Det er mye man må ta i betraktning på et område som Olavsgruva; både i sammenheng med sikkerheten for å kunne gjennomføre omvisning der, samt informasjon og formidlingsteknikkene den enkelte omviseren har til rådighet og kan spille på.

1.2 Tema & Problemstilling

I museumsverdenen er formidling en svært synlig del av det de besøkende opplever. Men når man begynner å se etter forskning og tilsvarende fagtekster om personbundet formidling, kan det se ut til at dette er et område som det ikke er forsket like mye på som andre museumsområder som for eksempel museumshistorie, museumssamlinger eller, når det gjelder formidling, utstillinger.¹ Når man allikevel ser på forskningstekster innen personbundet formidling, vil man i stor grad kunne se en tendens til å ha de besøkende som fokus i forskningen; ikke de museumsansatte. Mens det etter hvert er blitt gjennomført en del besøkendestudier, kan det se ut til at kunnskapen som sitter hos formidlerne forblir taus.

Det vil være stor variasjon når det kommer til hvilke formidlingstilbud museene tilbyr, delvis avhenger formidlingen av hvordan de fysiske arealene er utformet og hvilke utstillinger museene har. Utformingen av disse fysiske rammene er også med på å påvirke formidlingstilbudene museenes ansatte kan tilby de besøkende. I hvilken grad den enkelte formidleren tilpasser formidlingen sin til de fysiske rammene varierer.

Formidlingstilbudet på Olavsgruva har helt andre forutsetninger enn det man vil møte på et “ordinært” museum. Noen av disse forutsetningene er de fysiske omgivelsene av å være i en gruve, som for eksempel hvilke stopp man kan ta i forhold til størrelsen til gruppen, påvirkningen av temperaturen man møter i gruva, og sikkerheten som må bli varetatt for å kunne holde museumsdrift i gruva. I tillegg har man også åpningstiden for omvisningene, og variasjonene som medføres av at besøkendegruppene er veldig forskjellige og omfatter alt fra skolebarn til utenlandske turister.

---

¹ Høiback, 2020: 211.

Med bakgrunn i dette, er oppgavens tema *Omvisere og fysiske omgivelser* og problemstilling som følger:

Hvordan benytter omvisere seg av de spesielle fysiske rammene i Olavsgruva i omvisninger til ulike besøksgrupper?

Dette spørsmålet vil jeg svare på ved hjelp av både observasjoner og intervjuer. For å samle en stor variasjon av data, samtidig som jeg måtte begrense undersøkelsen, valgte jeg å fokusere på to svært forskjellige besøksgrupper, *skolegrupper i 2. trinn* og *blandede grupper*. Med *de spesielle fysiske rammene* mener jeg gruvens fysiske rom, de autentiske sporene som er satt etter gruvedriften, de fysiske gjenstandene som kan bli tatt og kjent på, og de ulike lyd- og lyseffektene som finnes i gruva. Disse elementene skal bli sett på i sammenheng med hvordan de blir brukt i omvisningen og hvordan de blir tatt i bruk av omvisere for å formidle gruvehistorien og livet til gruvearbeiderne.

1.3 Begrepsavklaring

Omvisere

Når jeg snakker om omvisere i denne oppgaven, viser jeg til de museumsansatte som arbeider med omvisning; eller som guide, nede i Olavsgruva. Det er disse som har ansvaret for besøksgruppene og undervisningstilbudene, og det å formidle innholdet under omvisningen. Det er flere ulike ansatte som vil ha denne rollen i løpet av ett år; noen av dem er museumspedagoger, andre er vikarer, guider, sommerverter og mange flere. Deres rolle er å ta de besøkende ned i gruva, og formidle gruvens og gruvedriftens lange historie. Da gruva ikke er åpen for å gå fritt rundt for de besøkende, er det en forutsetning å ha omvisere for å kunne ha et musealt formidlingstilbud koblet til gruva.

Gjennomføringen av omvisningen følger en fastsatt rute, som omviseren må følge. Men hvordan de gjør dette, vil variere. Hver omviser har sine egne måter å gjennomføre omvisningen. Variasjonen blir synlig i at ulike omvisere trekker frem ulike deler av temaene på stoppene, og hvor dypt de ønsker eller kan gå inn i de ulike temaene. Bruken av de fysiske rammene og gjenstandene i gruva, er også opp til hver enkelt omviser å bestemme. Denne variasjonen gjør det mulig for besøkende å få et variert innhold hvis de kommer tilbake igjen.

1.4 Metode

Denne oppgaven tar i bruk observasjon og intervju som metode, for å få innblikk i ulike sider og perspektiver av fenomenet. Gjennom observasjonene har jeg muligheten til å observere det som skjer, og intervjuene er videre med på å gi meg en forståelse til informantenes indre tanker. Det er verdt å merke at ikke alle omvisere som ble observert i graven også ble intervjuet, og på lik linje ble ikke alle som var intervjuet observert mens de gjennomførte en omvisning. De utvalgte informantene, både i observasjonene og intervjuene, er gjort selektivt og gjenspeiler ikke alle museumsformidlerne som arbeider i Olavsgruva, dataen som er samlet inn vil gi et subjektivt svar ut ifra observasjonene og intervjuene.

Det er ikke en fastsatt fasit på hvordan omvisningen skal foregå, men observasjonene vil bidra med på å kunne gi innsikt i noen av de ulike måtene omvisningene kan gjennomføres. Observasjonsformen som har blitt gjennomført er *kvalitativ observasjon*, dette for å kunne skape ett så troverdig bilde av de ulike omvisernes formidling.² I feltet har det blitt gjennomført *ustrukturert observasjon*, mest fordi alle besøksgruppene var annerledes og omvisningene ble gjennomført på ulike måter.³

Observasjonene ble gjennomførte i en relativt rolig periode. Det var ikke en selvfølge at jeg kunne reiste til Røros på de dagene det var planlagt omvisning, så disse to faktorene måtte gå sammen. Dette førte til at de to første observasjonene var med en booket gruppe og en blandet gruppe på den samme dagen, da det var like greit å kunne være med på begge to når jeg allerede var der. Og den siste observasjonen skjedde i sammenheng med skoleopplegg til 2. trinn.

Intervjuformen som har blitt gjennomført er *kvalitativt intervju*, i form av *semistrukturerte intervjuer* med fagfolk som; mens de ble intervjuet, var ansatt på Rørosmuseet.⁴ Det ble gjennomført et strategisk utvalg av informantene. Selv om at det er et utplukket data som har blitt innsamlet, får jeg gjennom disse intervjuene innsikt i erfaringene informantene har sett fra ulike perspektiver som er bygd opp på ulike interesser og arbeidserfaring.

Innsamlingen av dataen foregikk i løpet av mars, en relativt rolig periode for omvisning i gruva. Dette igjen førte til ett behov for å innskrenke hvilke ansatte som ble

---

² Dalland, 2022: 106.

³ Dalland, 2022: 110.

⁴ Dalland, 2022: 68.

observert og intervjuer, da jeg for eksempel ikke hadde tilgang til sommervikarer som ville vært med på å vise et annet perspektiv. Videre ble det nødvendig å sette en restriksjon på mengden data som ble samlet inn, for å kunne ha plass til det i oppgaven. Innhentet data kommer fra tre runder med observasjoner og intervjuer.

2 – Rørosmuseet

2.1 Om Røros og Verdensarven

Røros bergstad er en kommune som er en del av den sørlige delen av Trøndelag fylke. Regionens landskap og dens historie har vært med på å skape en særegen kulturarv; som Rørosmuseet er med på å forvalte på vegne av staten. Gruvedriften har vært en stor del av denne utviklingen utover århundrene, som nå er med på å påvirke deler av museets organisering og ansvarsområder.

Når man ankommer Røros sentrum er noe av det første man legger merke til byens trebebyggelse. Denne delen av Røros sin kulturarv ble anerkjent for sin unike trehusbebyggelse når byen ble skrevet inn i UNESCOs verdensarvliste i 1980.⁵ Trebebyggelsen er med på å vise en del av den lange historien gruvevedriften har hatt på Røros, men hvis man trekker blikket ut fra sentrumet og utover regionen er det en rik kulturarv i naturmiljøet som også inneholder spor etter gruvevedriften. Av den grunn ble det i 2010 gjennomført en utvidelse av verdensarvområde for å inkludere kulturmiljøene som er etterlatt fra gruvevedriften.⁶ Denne utvidelsen trekker seg gjennom kommunene Engerdal, Holtålen, Os, Røros og Tolga, som også blir kalt verdensarvkommunene.⁷ Å være en del av verdensarvlisten følger med et ansvar om å forvalte og formidle denne kulturarven, noe Rørosmuseet har ansvaret for.

2.2. Om Rørosmuseet

Rørosmuseets historie starter i 1930, og museet har siden den gangen gjennomgått navneendringer og sammenslåinger av museumsenheter.⁸ En del av museet er deres faglige ansvarsområder, som er blant annet Bergverkshistorien og Verdensarven Røros.⁹ De påvirker blant annet museets samlinger, utstillinger og formidlingstilbudene.

En del av formidlingen som foregår på museet er omvisningstilbudene. Dette er alt fra byvandring i Røros sentrum, og omvisning i både Smelthytta og Røros kirke. Omvisningene kan gjennomføres separat eller sammen hvis de besøkende ønsker det.¹⁰ De fleste

---

⁵ Riksantikvaren 2021.

⁶ Verdensarven Røros, u.å.

⁷ Trøndelag fylkeskommune, 2022.

⁸ Rørosmuseet, u.å.d.

⁹ Rørosmuseet, u.å.d.

¹⁰ Rørosmuseet, u.å.e.

omvisningstilbudene sentraliserer seg rundt Røros sentrum, men ett av omvisningstilbudene som tilbys utenfor sentrumet finner man ute på Storwartzfeltet.

2.3 Olavsgruva

Storwartzfeltet er et stort område som gjennom gruvedriftens periode hadde drift i mange gruver. To av disse gruvene er i dag knyttet sammen under navnet Olavsgruva. Den eldste delen av gruva er *Nyberget*, som var i drift mellom 1650 og frem til 1890; mens den nyere delen av gruva åpnet i 1936 under navnet *Olavsgruva*, og dens driftsperiode varte fra 1936 til 1972 når kobberverket gikk konkurs.¹¹ Når dette skjedde ble gruveutstyret lagt igjen. Gruva ble i 1979 åpnet som museumsgruve under Rørosmuseet.¹² Dette er med på å skape et formidlingsareal som er skapt av stedets autentiske historie, som igjen er med på å fremme de lange trekkene i historien.

En konsekvens av at Olavsgruva er en gruve, er at man ikke kan sammenligne det med “vanlige museer” eller besøk på et friluftsmuseum eller en utstilling. Det er mye man må ta med i betraktning, og dette gjelder både for omviserne og de besøkende, før man i det heletatt kommer inn i gruva. Man er selv ansvarlig for å ha på seg riktig skotøy, da det fort kan bli gjørmete og glatt i gruva. Man burde også ha i bakhodet at temperaturen i gruva ikke nødvendigvis vil gjenspeile temperaturen ute, så riktig bekledning er også viktig.

Det blir tatt flere steg ved sikring av gruva. For eksempel blir alle arealene de besøkende har tillatelse til å bevege seg i, sikret mot steinras. Brannvesenet varsles hver gang noen skal ned i gruva, og dette ansvaret ligger hos omviseren. Og for å kunne dra ned i gruva, er det påbud å bruke vernehjelm. Under omvisningen skal også omviseren alltid gå først på vei ned, mens på vei opp skal de gå bakerst. Slike tiltak er med på å skape en sikker omvisning, rundt kravene som er satt av gruvens areal.

2.4 Verdensarven som veiviser

Olavsgruva sin unike utforming og dens tilknytning til gruvedriftens historie er med på å skape et unikt undervisningstilbud. Verdensarvkommunene tilbys gratis opplegg for de ulike skoletrinnene gjennom skoleåret, under tittelen *Verdensarven som veiviser* som Rørosmuseet har utarbeidet.¹³ Museets utstillinger og besøkssteder blir brukt for å koble opp mot ulike

---

¹¹ Rørosmuseet, u.å.c.

¹² Rørosmuseet, u.å.d.

¹³ Rørosmuseet, u.å.b.

temaer. Undervisningsopplegget som kommer under Olavsgruva, er satt opp etter 2. trinn og 10.trinn sine fagområder og læringsmål.¹⁴

For 2. trinn er fagområdene opplegget er lagt opp til norsk, kroppsøving, naturfag, kunst og håndverk, KRLE og samfunnsfag.¹⁵ Opplegget legger opp til læring under aktivitet i Olavsgruva. Dette åpner også opp for læring av hvordan menneskene arbeidet og levde i sammenheng med gruvedriften, som kobles opp mot læringsmål i samfunnsfag.¹⁶ Eksempelvis har skoleopplegget aktivitet som lar elevene 'arbeide' i gruva hvor de skal hamre malmstein for å finne malm, og de må vaskes for å kunne se om det er *Ty*, *Uty* eller *Kvitstein* for så å sortere det.¹⁷ Ty vil være det ønskelige produktet av malmsteinen.

---

¹⁴ Rørosmuseet, u.å.b.

¹⁵ Rørosmuseet, u.å.a.

¹⁶ Rørosmuseet, u.å.a.

¹⁷ Observasjon 3, anonymisert, personlig kommunikasjon, 20. mars 2024.

3 – Teori om formidling på museum

Kunnskap og begeistring – Harald Høiback

Det er stor variasjon på hvordan formidling i museer finner sted. Noe av det som er med på å påvirke hvilken formidling som tilbys og på hvilke måter dette gjøres, er museets tema og samlingenes gjenstander. Rent praktisk vil det være mange måter å gjennomføre museumsformidling på.

Ved hjelp av *formidlingstriangelet* (se Figur 1.¹⁸), viser Høiback hva han mener danner de ulike delene av museumsformidlingen. Bunnen av formidlingstriangelet utgjør *Museets samling, utstillinger og tematikk*, i midten er fokuset *Formidlingsteknikk* mens på toppen kommer *Din personlighet* på plass.¹⁹ De ulike delene av triangelet bygger videre på hverandre. Man trenger en god grunnmur av kunnskap som man kan bygge videre på ved støtte i museets samling og utstillinger. Videre kommer formidlingsteknikken inn, og hvor viktig det er å tilpasse seg etter de ulike besøkendes behov. Men på slutten av dagen vil det være formidleren de besøkende kommer i kontakt med. Hvordan man blir oppfattet kan ha like stor påvirkning som kunnskapen man har og evnen til å formidle det. Hvis de besøkende får ett negativt førsteinntrykk av formidleren, vil formidlerens kunnskap og erfaring være mindre betydningsfull i møte av oppfatningen de besøkende har om dem.

Høiback har i tillegg satt sammen noen praktiske tips i sammenheng med den midterste delen av formidlingstriangelet, *Formidlingsteknikk*. Argumentet for hvorfor han ser behov for å presentere eksplisitte råd bare for formidling og ikke til de resterende museumspraksisene er at de allerede har tilstrekkelige faglitteratur å se til.²⁰ I alt er det satt opp 20 punkter med råd. Noen av disse handler om det følgende:

Figur 1. – Reproduert modell av formidlingstriangelet – Reproduert selv.

¹⁸ Notat til figur 1. – Reproduert fra *Kunnskap og begeistring: En innføring i museenes historie, hensikt og virkemåte* (s. 210), H. Høiback, Cappelen Damm Akademisk.

¹⁹ Høiback, 2020: 210.

²⁰ Høiback, 2020: 211.

- Punkt 1 & 2 – handler om å sette seg inn i de individuelle gruppens behov; hvorfor besøker de museet og hvilken type gruppe det er.
- Punkt 4 – viser til rollen gjenstanden har i omvisningen, og fordelene som ligger i å bruke de aktivt underveis.
- Punkt 6 – selv om at fakta er viktig i museet, er måten man formidler det på også viktig.
- Punkt 8 – det å komme i kontakt med de besøkende, er viktig og kan gjøres ved å stille spørsmål til dem eller føre en samtale underveis.
- Punkt 12 – presiserer det faktumet at omvisninger vil være varierende, og det vil komme uforutsette komplikasjoner som man må tilpasse seg til underveis.
- Og til slutt; punkt 20 – viser til behovet til å finne ut av hva som passer og fungerer for seg selv, da man kjenner seg selv best.²¹

Museet som læringsmiljø – Sally Thorhauge

Museene har flere samfunnsroller.²² De er institusjoner som bidrar med å formidle kunnskap til samfunnsborgere, for å bevare det norske demokratiske samfunnet.²³ Læringen som foregår i museene er påvirket av personlige forutsetninger og det fysiske miljøet man befinner seg i.

I artikkelen til Thorhauge '*Museet som læringsmiljø*' blir læring forstått på som *holistisk*; at det involverer hele mennesket under læringen, og at det er en prosess som bygger videre på menneskenes individuelle erfaringer.²⁴ Man vil ikke kunne sammenligne barn og voksne mennesker under denne prosessen, da de har ulike forutsetninger når det kommer til læring. Men evnen til å samle ny kunnskap og akseptere å revidere tidligere meninger, vil være med på å påvirke suksessnivået av museumsbesøket. Videre viser Thorhauge til at læring er *situert* rundt de fysiske eller de spesifikke emnenes kontekst.²⁵

I artikkelen viser Thorhauge til tre karakteristiske deler av museet. Dette er *museets fysiske rom, museets gjenstander og museets utstillinger*.²⁶ Alle disse tre karakteristikkene har

---

²¹ Høiback, 2020: 211-213.

²² Meld. St. 23 (2020-2021): 41.

²³ Meld. St. 23 (2020-2021):41.

²⁴ Thorhauge, 2021: 267.

²⁵ Thorhauge, 2021: 267.

²⁶ Thorhauge, 2021: 275.

sin rolle i museet, og vil ofte være sammenlignbar. For denne oppgaven vil *museets fysiske rom* være mest relevant.

Museets fysiske rom går inn under arealet museet er i, og hvordan dette igjen er med på å skape rom for bevegelse og tenkning hos de besøkende. Videre har man *museets gjenstander*, som både skaper forutsetninger for utstillingens tema og hvordan de besøkende skaper forståelser rundt dem og deres historie. Til slutt har man *museets utstillinger*, som er det de besøkende har å forholde seg til. Alt henger sammen, men deres ulike egenskaper er viktig å ikke se bort ifra.

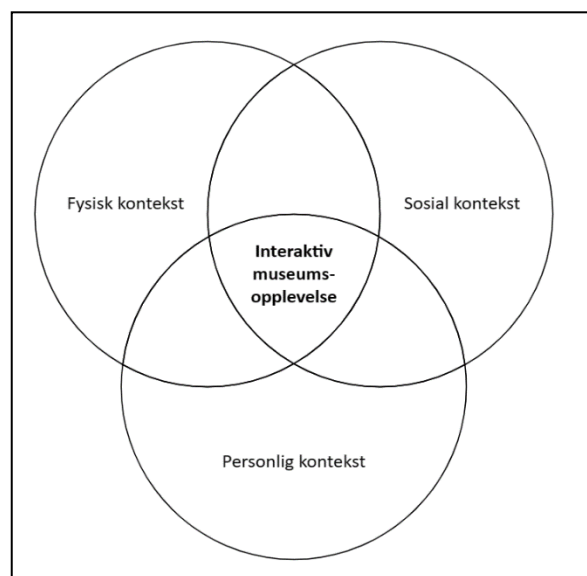
Learning from Museums – John H. Falk & Lynn D. Dierking

I år 2000 publiserte Falk og Dierking boken *Learning from museums: Visitor experiences and the making of meaning*. Her presenterte de deres nye modell for å forstå læring i museene, som de kalte *The Contextual Model of Learning*; som på norsk blir kalt *Den Kontekstuelle Læringsmodellen*. Ved Figur 2.²⁷ ser man en måte modellen kan visualiseres.

Læringsmodellen til Falk og Dierking er satt sammen av tre overlappende kontekster; som er *den fysiske konteksten*, *den sosiokulturelle konteksten* og *den personlige konteksten*.²⁸ Selv om at kontekstene har blitt

separert i tre ulike deler, flyter de fortsatt sammen og påvirker hvordan den enkelte besøkende opplever museet.²⁹ Det er en kontinuerlig prosess, som museets formidlere er en del av.

Læring blir presentert som en komplisert prosess av Falk og Dierking, som ikke kan forenkles for mye før forenklingen igjen vil bli så vag at den vil være meningsløs.³⁰ Mennesker er kompliserte, og denne kompleksiteten gjenspeiles også når det kommer til hvordan man tilegner seg kunnskap. Videre presiserer Falk og Dierking at læring vil være

Figur 2. – Representasjon av den Kontekstuelle Læringsmodellen, hvor det interaktive museumsopplevelsen er i sentrum av de tre kontekstene. – Bearbeidet selv.

²⁷ Notat til figur 2. – Bearbeidet fra *Learning from museums: Visitor experiences and the making of meaning* (s. 12), av J. H. Falk & L. D. Dierking, AltaMira Press.

²⁸ Falk & Dierking, 2000: 10.

²⁹ Falk & Dierking, 2000: 11.

³⁰ Falk & Dierking, 2000: 135-136.

situasjonsbundet. Her peker forskerne til at læring vil være opp til hver enkelt person å påvirke hvilken kvalitet læringen vil bringe, gjennom å føre en dialog mellom dem selv og miljøene rundt dem gjennom deres liv.³¹

---

³¹ Falk & Dierking, 2000: 136.

4 – Om undersøkelsen – Omvisninger for ulike besøkendegrupper i Olavsgruva

4.1 Besøksgrupper

Besøksgruppene er en ukjent faktor omviserne møter i Olavsgruva, dette gjelder i sammenheng med skoleopplegg, bookede omvisninger eller de åpne fastsatte omvisningene som var tilgjengelig hver torsdag og lørdag klokken 15:00 i perioden jeg foretok observasjonene. Det er et stort mangfold av grupper som besøker gruva, alt fra turister via barnefamilier og til vennegjenger. Det blir også organisert skoleopplegg som er lagt opp til 2. trinn og 10. trinn, som går utenom de ordinære omvisningene.

Skoleopplegg, med 2. trinn

Skoleopplegget som er lagt opp for elevene i 2. trinn foregår i sammenheng med Verdensarven som veiviser. Noe av det museet sier om opplegget på deres hjemmeside er at elevene skal få oppleve Olavsgruva, og de få høre om gruvedriften og gruvearbeiderne.³² Dette gjøres gjennom både en forenklet omvisning og ulike aktiviteter under besøket. I sammenheng med observasjon nummer 3, fikk jeg være med på ett slikt opplegg.

Blandede grupper

Ved standard tilbudet i gruva vil de besøkende samles sammen til en blandet gruppe hvis det er mere enn en gruppe som møter opp. Når man samler sammen gruppene på denne måten, blir det varierte motivasjoner og interesser som omviseren må ta i betraktning og hensyn til underveis. Det vil bli en balanseringsjobb, som også påvirkes av størrelsen på gruppen. Under observasjon nummer 2 fulgte jeg med en blandet gruppe, mens observasjon nummer 1 var sammen med en gruppeomvisning utenfor de fastsatte åpningstidene.³³

4.2 Observasjon

Det ble gjennomført tre observasjoner, og alle ble gjennomført av ulike omvisere og ulike grupper. Nedenfor vil jeg gi en oversikt over de ulike observasjonenes sammenhenger og hvordan jeg skiller mellom de ulike omviserne. Det gis også en generell forklaring av

---

³² Rørosmuseet, u.å.a.

³³ Notat: Observasjon 1. og 2. ble gjennomført på den samme dagen, da det var mere effektivt når jeg allerede var på Røros.

hvordan en omvisning kan se ut. I etterkant vil disse mer generelle redegjørelsene bli sett i konkrete sammenheng med observasjonene i diskusjonen og analysen.

For å kunne identifisere de ulike omviserne når de henvises til individuelt, kommer jeg til å nummerere dem. Ellers vil det i fotnotene og litteraturlisten stå *Observasjon 1, 2 og 3*. Ved de to første omvisningene vil dette gjenspeile rekkefølgen av observasjonene, *Omviser 1* og *Omviser 2*. Til den siste observasjonsrunden blir skillet lagt på ett annet grunnlag, i sammenheng med rekkefølgen elevene møtte omviserne. Omviseren som møtte elevene oppe i museumsbygget vil bli kalt *Omviser 3*, mens omviseren som dro ned til gruva i forkant blir kalt *Omviser 4*. Når det er behov for å vise til begge omviserne, vil det stå *Observasjon 3*.

Observasjon 1:

Identifiseres i teksten som: Omviser 1

Besøksgruppe: Guidet tur med booket gruppe

Antall gruppedlemmer: 12 voksne

Varighet på omvisningen: Fra omvisningen begynte til gruppen kom opp til museumsbutikken; ca. 1 time, 45 minutter

Språk: Norsk

Antall omvisere: 1 omviser, som tok over i siste liten for omviseren som opprinnelig var satt opp.

Observasjon 2:

Identifiseres i teksten som: Omviser 2

Besøksgruppe: Guidet tur med blandet gruppe, ordinær omvisning med billett

Rekkefølge på omvisningsgruppen: Første gruppen som gikk ned i gruva

Antall gruppedlemmer: 4 voksne, 2 separate grupper

Varighet på omvisningen: Fra omvisningen begynte til gruppen kom opp til museumsbygget; 1 time, 10 minutter

Språk: Engelsk

Antall omvisere: 1 omviser

Observasjon 3:

Identifiseres i teksten som: Omviser 3 og Omviser 4

Besøksgruppe: Skoleopplegg, 2. trinn

Antall gruppedlemmer: 9 barn og 2 lærere

Varighet på omvisningen: Opplegget var satt av til å vare i 4 timer, bussen var ca. 30 minutter forsinket så endte opp med å vare ca. 3 timer, 30 minutter

Språk: Norsk

Antall omvisere: 2 omvisere, en dro ned i graven i forkant mens den andre ventet oppe i museumsbyggeten på elevene

---

4.2.1 Hvordan en standardomvisning kan gjennomføres

I det følgende redegjør jeg for hvordan en standardomvisning kan se ut. Før omvisningene begynner, møter gruppedlemmene opp i museumsbyggeten. For det meste kjøper de besøkende billetter i forkant, og når de møter opp trenger de bare å registrere de. I etasjen som museumsbyggeten er i, er det også opphengte plansjer om ulike temaer. Noen av disse temaene er for eksempel kart over Rørosregionen med Kobberverkets ulike industriområder, utformingen av en gruve, og en plansje som viser utformingene av gruvene som man har i Røros. Plansjene er et fint utgangspunkt å starte på, når man skal forklare utviklingen av gruvedriften ved hjelp av de ulike kartene. Det er opp til hver enkelt omviser i hvilken grad de bruker dem.

Når man er ferdig i den første etasjen i museumsbyggeten går man ned en etasje, hvor vernehjelmene er plassert på vegghyller ved hver side av trappen og inngangen til gruva. Det er påbudt å ha på seg vernehjelm når man skal inn i gruva, både for omviseren og de besøkende. Når alle er klare, tar omviseren de besøkende med inn i graven. Underveis i omvisningsruta, som jeg vil *ruten* fremover, vil man bli møtt av trapper både av tre og stål. Man skal til sammen gå 1 kilometer fra man starter omvisningen til slutten av turen, og man vil på det dypeste være 50 meter under bakken. Man kommer først inn til Nyberget gruve og

så videre til Olavsgruva. Det er også viktig å bemerke at de besøkende skal holde seg innenfor de satte sperringene, og omviseren skal være først ned og sist ut av gruva.

Ett valg alle omviserne må ta er om de stopper ved *azuritt-rommet*, som er et bergrom som kommer tidlig i ruten. Bergveggen er fullt av oksidert kobber, som blir opplyst av lyskastere. Det er plassert en sperring for hvor nærme de besøkende kan stå. Om man stopper her, blir det neste stoppet ved *hesteinngangen* som har et høyt bergrom holdt opp av bergfester. Bergveggene har spor etter at vannivået har steget under de ulike periodene gruvedriften ble lagt ned i Nyberget. Bak sperringen kan man se vann som renner forbi, spesielt på de våtere dagene. Dette stoppet egner seg fint til å snakke om vannpumping i gruver, og årsakene til at gruva ble stengt.

Når man går videre i ruten mot det neste stoppet, kan man se flere lyseffekter. Det mest synlige er et blinkende lyseffektene med rød farge, i bakgrunnen av bergfestet man beveger seg ved. Det kan minne om enten fakler eller sprenging. Underveis er det flere deler av ruten som har slike effekter, som er med på å føre blikket til de ulike gruenivåene. Samtidig er det lydspor av banking og hamring i berget.

Det neste generelle stoppet skjer ved skillet mellom Nyberget og Olavsgruva, som er plassert i en sving. Før man ankommer stoppet kan man høre lydeffekter med sprengingsopptak, og en gruvearbeider som varsler om at det vil gå av en sprenging snart. Ved dette stoppet er det mulig å snakke om de ulike teknikkene brukt for å hente ut berget. Det er også plassert et bål, som visualiserer fyrsetting prosessen av å varme opp berget for å kunne bryte det løst. Denne prosessen førte til at berget har en buet form, noe omviseren kan peke på før gruppen går videre til det neste stoppet for å gjøre de besøkende beviste på endringene når man beveger seg mellom gruvene.

For å komme seg til det første stoppet som er i Olavsgruva må man gå ned en bratt ståltrapp. Dette leder til *ladebua*, hvor batteriene til gruvearbeidernes hodelykter ble ladet. Batteriene er fortsatt inne i ladebua, og på utsiden er det plassert ett batteri som omviseren kan beslutte å sende rundt til de besøkende eller påpeke at de kan sjekke ut på turen opp.

Mellom ladebua og det neste stoppet vil man kunne se hvordan de nye teknikkene i gruvedriften har vært med å endre utformingen i berget. Her er det blitt brukt dynamitt for å spreng ut, som gir gruvegangen en firkantet fasong. Dette kan videre bli brukt for å forklare de ulike nivåene i Olavsgruva, da man går i transportnivået mens over har man malmnivået.

Grunnen til at det ble brukt dynamitt på transportnivået var fordi det var gråberg der og ikke malm.

Videre er det flere plasser omviseren kan stoppe, for å snakke om de moderne delene av denne gruen. Dette kan for eksempel være de moderne utstyrene som ble brukt her som pressluftboring, sjaktene som går gjennom nivåene, og de elektriske vogntogene som kjører på skinner. Ruten vil følge ett spor med skinner før man sporer av for å komme til det siste stoppet.

Mens man følger skinnene vil man komme til det neste stoppet i ruten, som er *pauserommet*. Her kan omviseren snakke om arbeidsforholdene til gruvearbeiderne, og i sammenheng med størrelsen på gruppen ta dem med inn eller anbefale dem å gå innom på vei opp. Rommet er isolert og varmere enn resten av gruva, og på veggen er det festet trestoler som kan minne om klappstoler. Stolenes design gjorde det mere effektivt å rengjøre gulvet. Når gruen fortsatt var i drift, var hele pauserommet fult av bilder av pinup avisutklipp, men de ble tatt ned og nå kan man se to slike avisutklipp i rommet.

Når man beveger seg videre i ruten vil berget i gangen bli smalere, så på det meste vil det være mulig å bevege seg to og to sammen. Denne gangen fører til ett kryss i ruten, og den siste delen av omvisningen. Før man beveger seg videre kan omviseren vise til tappeorten som knytter malm- og transportnivået sammen. Kjettingen som holder steinene tilbake, kommer originalt fra det tyske krigsskipet *Tirpitz*. På siden av tappeorten er det hengt opp en enkelt kjettingbit som kan bli sendt rundt til de besøkende.

Videre går ruten rett frem, til man kommer til en ny åpning i berget. Her blir man møtt av ett stort rom bak sperringen som blir holdt opp av store bergfester. Bak sperringen kan man se gruveutstyret som har blitt lagt igjen fra da kobberverket gikk konkurs, noe omviseren kan gå nærmere på. Før man kommer til det siste stoppet, møter man en tretrapp som beveger seg på utsiden av det store bergrommet. Når man kommer opp trappen har man ankommet *Bergmannshallen*, som også blir brukt til andre arrangementer. Det er plassert en scene som ser ut mot rader av benker. Da dette er det siste stoppet, skal de besøkende derifra gå først. Når man går videre vil man komme tilbake til krysset tappeorten var ved, her skal man gå til høyre også følger man samme ruten som man kom fra.

4.3 Intervju

Det ble gjennomført tre intervjuer, som har blitt anonymisert. Dette fører til at intervjuobjektene vil bli henvist som *Informant 1, 2 og 3* etter rekkefølgen de ble intervjuet i. Spørsmålene som ble spurt i alle intervjuene hadde utgangspunkt i intervjuguiden (se Vedlegg A – Intervjuguide) jeg lagde i forkant, men siden intervjuformen som ble gjennomført var semistrukturert intervju ble det noe variasjon under intervjusamtalene. Noen av spørsmålene som ble spurt handlet om informantens erfaringer, hvordan ulike utforminger av besøksgrupper er med på å påvirke omvisningen, og i hvilken grad de fysiske omgivelsene blir brukt og er med på å påvirke omvisningen. Intervjuenes gjennomføring og varighet kommer nedenfor.

Informant 1:

Hvor ble det gjennomført?: Fysisk, på Rørosmuseet Smelthytta

Hvor lang tid tok intervjuet?: Intervjuet varte i 31 minutter

Informant 2:

Hvor ble det gjennomført?: Fysisk, på Rørosmuseet Smelthytta

Hvor lang tid tok intervjuet?: Intervjuet varte i 17 minutter

Informant 3:

Hvor ble det gjennomført?: Digitalt via Teams

Hvor lang tid tok intervjuet?: Intervjuet varte i 26 minutter

---

5 – Drøfting & Analyse

Formidlingstilbudet som Rørosmuseet tilbyr i Olavsgruva, blir preget av området museumsarealet er plassert i. Når man går inn i en gruve har man andre forutsetninger å forholde seg til enn hos et ‘normalt’ museumsbygg. I denne sammenhengen vil omviseren komme i kontakt med ulike fysiske rammer, og hvordan de benytter seg av dem vil variere mellom omvisere og de ulike besøksgruppene. Oppgavens diskusjon og analyse vil se på gruvens fysiske rom, de autentiske fysiske sporene som er satt etter gruve drift, de fysiske gjenstandene som kan bli tatt og kjent på, og de ulike lyd- og lyseffektene som er i gruva. Dette skal bli sett opp mot observasjonene og intervjuene som er gjennomført.

Gruvens fysiske rom med ulike besøksgrupper

Omvisningsruten bestemmer hvor omviseren fører besøksgruppen, med en rute som fører til *Bergmannshallen*. Underveis vil det være rom for å stoppe flere steder for å kunne komme inn på ulike temaer. Gruppens størrelse er med på å skape sin egen ramme for hvor disse stoppene vil skje, da man med større grupper ikke kan stoppe overalt.³⁴ Eksempelvis vil det være begrenset plass i *azuritt-rommet* og *pauserommet*. Ved mindre grupper vil det være rom for å være mere fleksibel i stoppene som åpner opp for mikrotilpasninger underveis.³⁵

Observasjonene som ble gjennomførte hadde på det meste en gruppe på 12 personer, så gruppens størrelse skapte ingen begrensning på hvor stoppene ble tatt. Ved *hesteinngangen* ba Omviser 1 gruppemedlemmene om å være stille, for så å poengtere vannet de kunne høre renne forbi. Skoleklassen som var med i Observasjon 3 tilbragte hele opplegget nede i gruva, og spiste lunsj i *pauserommet*.³⁶ Aktivitetene som var planlagt for skoleopplegg med Observasjon 3 passet bra for gruppens størrelse; som ble gjennomført rett utenfor *pauserommet*, men som Omviser 4 poengterte ville det ikke passet for større grupper.³⁷

---

³⁴ Informant 1, anonymisert, personlig kommunikasjon, 18. mars 2024.

³⁵ Informant 3, anonymisert, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024.

³⁶ Observasjon 3, anonymisert, personlig kommunikasjon, 20. mars 2024.

³⁷ Observasjon 3, anonymisert, personlig kommunikasjon, 20. mars 2024.

De autentiske fysiske sporene som er satt etter gruvedriften

Omviser 1 og 2 brukte hodelykten på vernehjelmen ved *hesteinngangen* til å synliggjøre vannmerkene i bergveggen.³⁸ Dette var med på å skape forståelse til gruppemedlemmene hvorfor det trengs konstant vannpumping, og det åpner opp for bildeskaping av hva som skjedde når gruen ble stengt under kobberverkets driftsperiode.

Gjennom å se på utformingen av berget i Nyberget og Olavsgruva kan omviseren enklere formidle forskjellene fyrsetting og dynamitt hadde på omgivelsene i gruvene.³⁹ I Nyberget kan man se spor fra fyrsettingen av sot fra bålpyringen som har brent berget og formet den buete fasongen i berget. Omviser 4 bruker stopper med oppsatt bål for å snakke om fyrsettingen, og stille spørsmål til elevene om blant annet hvordan temperaturen var før når de fortsatt tente bål i gruen.⁴⁰ Det er med på å skape engasjement, også får man en håndfast forståelse for hva det er omviseren snakker om. Omviser 1 brukte utformingen av berget i Olavsgruva; med sin boksete utforming, for at de besøkende kunne se endringene som hadde skjedd mellom gruvenes driftsperioder.⁴¹

De fysiske gjenstandene som kan bli tatt og kjent på

I omvisningsruta er det lagt opp til flere stopp hvor man har gjenstander de besøkende kan ta på. Samtidig kom det opp under intervjuene frem at det var ønske etter mere fysiske gjenstander som kan bli sendt rundt, eksempelet Informant 2 kom med var å ha skaffmeisel og feisel når man var nede i Nyberget slik at de besøkende kunne forstå hvilke utstyr man brukte i den delen av gruen.⁴² Fra før av så har man blant annet batteriet ved *ladebua* som kan bli sendt rundt, stolene i *pauserommet* som de besøkende kan sette seg ned på, og kjettingen fra *Tirpitz* krigsbåten som også kan bli sendt rundt.

Avsluttende ved Observasjon 3 var det planlagt en demonstrasjon av lyskilder gruvearbeiderne hadde før. Med en mørklagt gruve ble det prøvd å tenne på lamper gruvearbeiderne brukte, for å vise elevene hvordan gruelys hadde vært.⁴³ Dette var ikke noe elevene på dette tidspunktet kunne ta på, men det er noe som potensielt kan bli brukt selv utenom skoleopplegget.

---

³⁸ Observasjon 1, anonymisert, personlig kommunikasjon, 16. mars 2024.

³⁹ Informant 1, anonymisert, personlig kommunikasjon, 18. mars 2024.

⁴⁰ Observasjon 3, anonymisert, personlig kommunikasjon, 20. mars 2024.

⁴¹ Observasjon 1, anonymisert, personlig kommunikasjon, 16. mars 2024.

⁴² Informant 2, anonymisert, personlig kommunikasjon, 18. mars 2024.

⁴³ Observasjon 3, anonymisert, personlig kommunikasjon, 20. mars 2024.

Ulike lyd- og lyseffekter

Generelt viser intervjuene til at informantene i liten grad aktivt bruker lyd- og lyseffekten under omvisningene. Omviserne til de to første observasjonene nevnte lyd- og lyseffektene som kom senere i ruten når de var ved *azuritt-rommet*.⁴⁴ Under omvisningen kan de blinkende lysene være med på å løfte blikket opp hos de besøkende, samtidig som at de også kan åpne opp for spørsmål fra de besøkende.⁴⁵ Sprengningsopptakene som er ved svingen før inngangen til Olavsgruva fanger oftere oppmerksomheten enn lydene som er tidligere i løypa.⁴⁶ Informant 3 gikk videre at lydsporet som varsler om sprenging kan bli brukt til humor, ved for eksempel si at det er en kollega som jobber overtid.⁴⁷

På slutten av skoleopplegget under Observasjon 3, ble lysene i gruva skrudd av når de gikk videre fra krysset *tappeorten* er ved, og bevegde seg til Bergmannshallen kun med lys fra lommelykter.⁴⁸ Her var mangelen av lyskilder med på å gi elevene en følelse av hvordan arbeidsforholdene til gruvearbeiderne kunne se ut.

De fysiske rammene – hvordan er de med på å påvirke omvisningene?

De ulike delene av de fysiske rammene kan bli sett på fra sine separerte roller, men man kan også se hvordan de skaper et helhetlig bilde sammen. Teoretikerne Thorhauge, Falk og Dierking har i sine arbeid satt læring i museet med modeller som legger vekt på litt ulike ting, men alle tre snakker om det fysiske. Rådene som Høiback ga i *Kunsten å bevare* gjenspeiler seg her også. Ovenfor har ett utvalg av funnene til observasjonene og intervjuene blitt presentert, fra ulike sider av de fysiske rammene.

Omviserne møter mange ulike grupper, med sine egne interessenivå. Ved å lære seg å lese gruppen og se deres behov, for å tilpasse innholdet i omvisningen og hvor dypt man går inn i de ulike temaene.⁴⁹ Kanskje har man en gruppe som viser stor interesse for 2 verdenskrig, da kan man bruke litt lengre tid ved *tappeorten*. For de som er mere interessert i driften nede i Olavsgruva kan man se til boreutstyret og de elektriske vognene etter man går fra *ladebua*.⁵⁰

---

⁴⁴ Observasjon 1, anonymisert, personlig kommunikasjon, 16. mars 2024.

& Observasjon 2, anonymisert, personlig kommunikasjon, 16. mars 2024.

⁴⁵ Informant 2, anonymisert, personlig kommunikasjon, 18. mars 2024.

⁴⁶ Informant 3, anonymisert, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024.

⁴⁷ Informant 3, anonymisert, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024.

⁴⁸ Observasjon 3, anonymisert, personlig kommunikasjon, 20. mars 2024.

⁴⁹ Informant 2, anonymisert, personlig kommunikasjon, 18. mars 2024.

⁵⁰ Informant 2, anonymisert, personlig kommunikasjon, 18. mars 2024.

Når det kommer til barn trenger de ofte noe mere konkret og håndfast for å forstå det som blir forklart.⁵¹ Skoleopplegget til 2. trinn gjør dette ved blant annet mørklegge graven, hvor elevenes sanseinntrykk av denne opplevelsen er med på å forsterke forståelsen av opplevelsen. Når man videre viser ulike lyskilder gruvearbeiderne hadde, viser det et spekter av forskjellene fra fortiden og nåtiden.

Lyd- og lyseffektene blir for det meste satt til siden, men kan være et enkelt verktøy for å åpne opp til samtale. I sterk kontrast av dette, ser man også at sprengningsopptakene blir brukt i sammenheng med forklaring av hva fyrsetting var og hvordan det påvirket utformingen i berget til Nyberget. Dette temaet kan så føres videre ned til Olavsgruva, og forskjellene man møter der.

---

⁵¹ Informant 1, anonymisert, personlig kommunikasjon, 18. mars 2024.

6 – Konklusjon

I denne oppgaven har jeg sett på hvordan omvisere i Olavsgruva benytter seg av de fysiske rammene gruva har i sammenheng med ulike besøksgrupper. For å undersøke dette ble det gjennomført observasjoner og intervjuer fra ansatte på Rørosmuseet. Denne dataen er subjektiv.

Omvisningene som blir gjennomført i Olavsgruva har ingen fasit. Omviserens evne til å bevege seg ut ifra manuset, det å kunne se an gruppens interesse øker kvalitetsnivået på omvisningen. Hvis alle hadde holdt seg fast til manuset ville det ikke vært noen variasjon heller. Selv om at det ikke er noen fasit, foregår omvisningene rundt fastsatte rammer. Eksempelvis har man ruten omvisningen tar gjennom gruva, sikkerhetstiltak for å ha besøkstilbud der, og i utgangspunktet er det satt opp en tidsramme for hvor lenge omvisningen skal vare, men dette er åpent for endring underveis.

Temaene som kommer opp under omvisningen knytter seg i stor grad til ulike stopp i ruten. Omviseren kan likevel velge om og hvor man trekker frem ulike temaer, som ofte henger sammen med det fysiske i omvisningen. Enten det er å vise til fyrsetingen og bålet som er satt opp i Nyberget, eller omviseren tar med gruppen inn i pauserommet og lar dem sitte ned der gruvearbeiderne satt er det mange muligheter til å sette de ulike temaene opp mot de fysiske elementene i gruva.

Besøksgruppen er en annen faktor på omvisningen. Både i forhold til gruppens størrelse og deres interessenivå. Ved blandede grupper kan omviseren ha gruppemedlemmer som godt kunne tenkt seg å gå dypere inn i det tekniske mens andre heller vil fokusere på det overfladiske nivået. Det å finne balansen mellom disse to motstandene vil være opp til omviseren. Skoleopplegg medfører et utdypende opphold, med aktiviteter som skal være med på å skape forståelse av det som har foregått i gruva.

Når omviseren er nede i gruva med besøksgrupper, vil omvisningens kvalitet komme fra flere deler. Hvordan omviseren kommer i kontakten med gruppedeltakerne vil i stor grad være utenfor omviserens kontroll. Men omviserens egenskaper, kunnskaper og valgene som blir tatt underveis er innenfor omviserens kontroll.

Litteraturliste

Litteratur

- Dalland, O. (2022). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.) Gyldendal.
- Falk, J. H. & Dierking, L. D. (2000). *Learning from museums: Visitor experiences and the making of meaning*. AltaMira Press.
- Høiback, H. (2020). *Kunnskap og begeistring: En innføring i museenes historie, hensikt og virkemåte*. Cappelen Damm Akademisk.
- Meld. St. 23 (2020-2021). *Musea i samfunnet – Tillit, ting og tid*. Kulturdepartementet.
[Meld. St. 23 \(2020–2021\) \(regjeringen.no\)](#)
- Thorhauge, S. (2021). Museet som læringsmiljø: museologi i et pedagogisk og didaktisk perspektiv. I L. S. Jakobsen, A. H. Larsen & V. Nørskov (Red.), *Museologi mellom fagene* (s. 265-287). Aarhus Universitetsforlag.

Muntlige kilder

- Observasjon 1, anonymisert, observasjon av guidetur på Olavsgruva, 16. mars 2024.
- Observasjon 2, anonymisert, observasjon av guidetur på Olavsgruva, 16. mars 2024.
- Observasjon 3, anonymisert, observasjon av skoleopplegg på Olavsgruva, 20. mars 2024.
- Informant 1, anonymisert, intervju på Røros, 18. mars 2024.
- Informant 2, anonymisert, intervju på Røros, 18. mars 2024.
- Informant 3, anonymisert, digitalt intervju på Teams, 26. mars 2024.

Nettsider

Riksantikvaren. (2021, 9. juli). *Røros bergstad og Circumferensen*.

[Røros bergstad og Circumferensen - Riksantikvaren](#)

Rørosmuseet. (u.å.a.). *2. trinn – Olavsgruva*.

[2. trinn - Olavsgruva - Rørosmuseet \(rorosmuseet.no\)](#)

Rørosmuseet. (u.å.b.). *Grunnskole*.

[Grunnskole - Rørosmuseet \(rorosmuseet.no\)](#)

Rørosmuseet. (u.å.c.). *Nyberget og Olavsgruva*.

[Les mer om Olavsgruva - Rørosmuseet \(rorosmuseet.no\)](#)

Rørosmuseet. (u.å.d.). *Om Rørosmuseet*.

[Om Rørosmuseet - Rørosmuseet \(rorosmuseet.no\)](#)

Rørosmuseet. (u.å.e.). *Tilbud til grupper*.

[Grupper - Rørosmuseet \(rorosmuseet.no\)](#)

Verdensarven Røros. (u.å.). *Utvidelsen av verdensarvområdet i 2010*.

[Utvidelsen i 2010 - Verdensarven Røros \(verdensarvenroros.no\)](#)

Trøndelag fylkeskommune. (2022, 24. januar). *Verdensarven Røros bergstad og Circumferensen*.

[Verdensarven Røros bergstad og Circumferensen - Trøndelag fylkeskommune \(trondelagfylke.no\)](#)

Figurer

Figur 1. Høiback, H. (2020). *Kunnskap og begeistring: En innføring i museenes historie, hensikt og virkemåte*. Cappelen Damm Akademika.

[Kunnskap og begeistring av Harald Høiback | Cappelen Damm Utdanning](#)

Figur 2. Falk, J. H. & Dierking, L. D. (2000). *Learning from museums: Visitor experiences and the making of meaning*. AltaMira Press.

[Learning from Museums, Second Edition - 9781442275980 \(rowman.com\)](#)⁵²

---

⁵² Notat: Boken jeg hadde tilgang til var 1 utg., AltaMira Press har senere gått over til 2 utg.

Vedlegg A – Intervjuguide

Intervjuguide

Bacheloroppgave KULMI2200

- Hvilken erfaring har du som formidler/omviser?
  - o Tatt med deg fra tidligere arbeid?
  - o Utviklet under ditt arbeidsforhold her på Rørosmuseet?
- Hvordan prioriterer du innholdet i guideturen?
- Hvordan forholder du deg til manuset?
- Varigheten på omvisningen, hvordan forholder du deg til dette?
  - o Hva kan gjøre at omvisningen tar mindre eller mere tid?
- Ulike besøksgrupper:
  - o Er det ulike måter å forberede seg til de ulike besøksgruppene?
    - Skolebesøk, turister, blandede grupper, mm.
  - o Hvordan påvirker de ulike gruppenes oppsett hverandre og hvordan omviseren forholder seg til gruppemedlemmene?
  - o Mengde påmeldte til omvisningen, hvordan påvirker det å ha en liten gruppe kontra en større gruppe?
- Tar du bruk av de fysiske omgivelsene i omvisningen, i så fall i hvilken grad/hvordan/hva?
  - o Lyd- og lys effekter, er disse effektene noe du tar i bruk under omvisningen?
  - o Mulighet til å la publikum ta på ting, kjenne på tyngden, mm.
- Verdensarven som veiviser, har du noen erfaring med skoleopplegget?
  - o Forskjeller/likheter med ordinær omvisning?

